

Forord

Andre Mosebok er boken om Israels tilblivelse som folk, og den gir oss grunnlaget for hele Det gamle testamentets historie. Samtidig er dette en viktig bok for Det nye testamentet, fordi frelseshistorien i Andre Mosebok får sin endelige oppfyllelse her, i ordet om Jesu død og oppstandelse som betyr utgang fra syndens og dødens virkelighet, forbilledlig fremstilt i Israels utgang fra Egypt.

Min hensikt med denne boken har ikke vært å skrive en fyldig fortolkning, men en enkel, lettfattelig og oppbyggelig gjennomgang. Slik håper jeg at boken kan være en hjelp for den vanlige bibelleser og vise at Andre Mosebok fortsatt har et budskap også til dagens kristne. Start gjerne lesningen med den angitte bibelteksten, og fortsett deretter med bokens kommentar.

Grimstad, sommeren 2024

Kurt Hjemdal

Innhold

Forord	3
Inngang: Eksodus	7
Velsignelse og trengsel, 1	10
Under press, 1	14
En sped begynnelse, 2,1–10	18
Dratt opp av vannet, 2,10	21
I egen kraft, 2,11–15	25
Ørkenliv, 2,15–22	29
Den Gud som ser, 2,24. 3,8	32
Møtet med Gud, 3,1–6	35
Hvem er jeg? 3,11	39
Jeg er, 3,13–14	42
Israel er min førstefødte sønn, 4,22	46
Min blodbrudgom, 4,24–26	49
En krevende lekse, 4,31	52
Herre, hvorfor? 5,22–23	55
Jeg husker min pakt, 6,5	59
De gamle er eldst, 7,7	62
Farao, 7,22	65
Guds dom, 7,14–11,10	69
Jeg vil sette skille, 8,22–23. 9,4. 9,26. 10,23	73
Ta et lam, 12,3	76
Da bøyde folket seg til jorden og tilba, 12,27–28	79

Stå opp! Dra!, 12,31–32	82
Gjør dette til minne om meg, 13,8	85
En omvei, 13,17–18	88
Skystøtten og ildsøylen, 13,21–22	91
Forherdelsens blindhet, 14,5	94
Når alt er stengt, 14,1–14	97
Hvorfor roper du? 14,15	100
Moses' sang 15	103
Den himmelske lovsang, 15	106
Jeg, Herren, er din lege, 15,22–27	109
Alt hva du trenger til, 16,11–18	112
Livets kilde, 17,1–7	116
Under angrep, 17,8–16	120
En klok svigerfar, 18	123
I Guds nærhet, 19	126
Pakten, 20–23	131
Pakten sluttes, 24,1–11	134
Helligdommen, 25–27	138
Håndverkerne, 31,1–11	143
Gullkalven, 32	146
Forbederen, 32–33	150
Å se Gud bakfra, 33,18–34,9	153
Herren tar sin bolig i besittelse, 40,34–35	157

Eksodus

Vi kaller boken for Andre Mosebok. I den engelsktalende verden heter den Eksodus. Denne betegnelsen er hentet fra Septuaginta, den greske oversettelsen av Det gamle testamentet fra ca. 150 f.Kr. Ordet betyr «utgang», og det er en treffende betegnelse på boken. Hovedtemaet her er jo Israels utgang fra Egypt, fra en tilværelse som slaver under farao til et liv som et fritt folk under Guds herredømme og ledelse.

Det er blitt sagt om boken at den, som Første Mosebok, handler om skapelse. Ikke skapelsen av himmel og jord, men av Israel, det folket som Det gamle testamentet handler om. Her fortelles historien om hvordan folket ble til. Slik sett danner boken grunnlag for resten av Det gamle testamentet, og derfor er den viktig som forutsetning for å forstå hva Det gamle testamentet handler om.

Samtidig danner den også grunnlag for Det nye testamentet. Andre Mosebok forteller en historie som der får sin endelige oppfyllelse, historien om hvordan Gud fører alle som tar sin tilflukt til Jesus, ut fra syndens og dødens fengsel til livets land under Jesu førerskap.

Å være en kristen er å leve i eksodus, i utgang fra en gammel syndens verden til den nye verden som Gud har lagt grunnen til i Jesu død og oppstandelse. Vi har allerede del i den ved troen på Jesus, og en dag når han kommer igjen, skal vi oppleve den. Da bryter den nye verden ut for fullt, og vi skal erfare total nyskapelse.

EN DEL AV «FEMRULLEBOKEN»

Boken om utgangen er en del av det storverket vi kaller Mosebøkene, fem bøker som på gresk bærer navnet Pentateuken, femrulleboken. Hvordan dette verket er blitt til, vet vi ikke sikkert. Noen vil mene at Moses har skrevet det, men er han en viktig aktør bak verket, tyder mye på at mange fortellere har vært i aksjon. Moses kan neppe ha skrevet om sin egen død (se 5 Mos 34), og han omtales stort sett i tredje person, noe som antyder at andre forteller om ham.

Sannsynligvis er verket blitt til som en elv: Mange bekker renner sammen, og dermed oppstår storelven. Mye av stoffet har nok levd i muntlig overlevering lenge før det ble skrevet ned. Annet har foreligget i forskjellige bøker og annaler, og så er alt dette blitt skrevet sammen.

Mye kan tyde på at Mosebøkene forelå allerede da de av Israels folk som overlevde undergangen i 586 f.Kr., vendte tilbake fra fangenskapet i Babylon ca. 536 f.Kr.. I hvert fall hører vi at det leses fra boken med Mose lov i Jerusalem ca. 100 år senere (se Neh 8,1).

Verket forteller historien om skapelsen, utvelgelsen av Abraham og historien om ham og hans etterkommere; om deres opphold i Egypt og deres utgang derfra helt fram til Israel står ved grensen til det landet Gud hadde lovet folket. Tidsmessig befinner vi oss omkring 1400–1200 f.Kr.

FEM BØKER – ÉN HISTORIE

De fem bøkene er forskjellige, men de er bundet tett sammen i sitt innhold. Første til Fjerde Mosebok forteller en fortløpende, sammenhengende historie, mens Femte Mosebok rekapitulerer det som er fortalt i Andre til Fjerde Mosebok.

Det som fortelles, skjedde for lenge siden, men fortsatt taler

disse gamle bøkene om hvem Gud er, hva han vil, om hans planer med Israel – og med oss, vi som i dag tilhører Guds Israel, alle jøder og ikke-jøder som tror på Jesus.

Som Guds ord har bøkene et budskap det er verd å lytte til. Her har jeg altså valgt å konsentrere meg om Andre Mosebok. I de følgende kapitlene forsøker jeg å sette ord på denne bokens budskap, slik at du kan oppleve at den gamle historien taler til deg om din tro, ditt liv, din vei og ditt mål.

Velsignelse og trengsel

Les Andre Mosebok 1

EN KISTE I EGYPT

Første Mosebok slutter med å fortelle om en kiste i Egypt (1 Mos 50,26). Josef, som er hovedperson i siste del av denne boken (1 Mos 37–50), er død, men før han dør, avkrever han brødrene sine det løftet at når Gud en dag fører dem tilbake til det landet Gud har lovet Abraham, skal hans knokler bli med. Han vil begraves i løftets land. Kisten blir et varsel om Josefs og hans brødres håp. Egypt har vært en viktig stasjon på veien, men er ikke Guds endemål for Abrahams ætlinger. Løftet om landet venter fortsatt på sin oppfyllelse. En dag skal det virkeligjøres.

ANDRE MOSEBOK – EN BOK OM HÅP

Dermed blir Andre Mosebok en bok om oppstandelse. De som nå er fremmede og treller i Egypt, skal bli fri og få et nytt liv. Uansett hvor gode kår Josef og brødrene har opplevd i Gosen, området farao ga dem å bo i, er det ikke der de hører til. Og selv om det nå ser ut som om de skal bli der som slaver for alltid, er Gud mektig til å befri dem i sin time.

Esekiel så en dal full av tørre ben, som bilde på Israels skjebne etter at Guds dom hadde nådd dem (se Esek 37,1–3). Slik hadde

det også sett ut som om Jakob-sønnes liv skulle ende i Egypt. Men slik Gud gjennom Moses hadde utfridd slavene fra Egypt, gjorde han ved sitt ord de tørre bena levende (se Esek 37,4–10). Alt er mulig for Gud.

OPPSTANDELSEN VENTER

Dette er et forbilde for alle oss som er på vei mot en grav. Det forkynner at døden ikke er det siste, Gud har større planer enn som så. Et evig løftesland venter alle dem som har satt sin lit til Jesus, han som Moses varsler. En morgen skal vi gå ut av graven og ikles det oppstandelseslegemet Jesus har vunnet til oss i sin død og oppstandelse. Da skal vi forenes med Josef, Jakob, Isak og Abraham i en fest som sprenger alle grenser for hva vi kan fatte. Og da skal vi være fremme ved Guds mål for oss for evig.

GJENNOM TRENGSEL TIL HERLIGHET

I den forbindelse er det interessant å merke seg det dobbelte perspektiv som møter oss i inngangen til Andre Mosebok. På den ene side understrekes Guds velsignelse: «Men israelittene var fruktbare, de økte, ble mange og svært tallrike. Hele landet ble fullt av dem», leser vi i kapittel 1,7, og i kapittel 1,12: «Men jo mer de ble plaget, jo flere ble de, og jo mer bredte de seg ut.» Og da de hebraiske jordmødrene ikke adlød faraos ordre om å ta livet av de nyfødte guttene, sier beretningen: «Da gjorde Gud vel imot jordmødrene, og folket ble stort og svært tallrikt» (1,20).

På den andre side fører Guds velsignelse til at farao og egypterne blir redde for hebreerne. Derfor gjør de hva de kan for å plage dem, like til å forsøke å utrydde alle nyfødte gutter. Holocaust er med andre ord ikke noe nytt. Slik varsler beretningen vilkårene for

det Guds folk som lever under Guds velsignelse: «[V]ær frimodige, jeg har seiret over verden» (Joh 16,33).

TROENS STRID

Det er blitt sagt at martyrenes blod er kirkens utsæd. Martyrtider var og er tunge og trange, men de fører oftest til det motsatte av det som var ondskapens hensikt. I stedet for at slike tider tar knekken på Guds folk, fører de til at evangeliet går videre, og at mange nye blir lagt til Guds kirke.

Å være kristen er å leve under Guds velsignelse, men det er også å leve under konstant angrep fra ondskapens andehær i himmelrommet (se Ef 6,10–12). Vi opplever «den onde dag» slik hebreerne opplevde slavedriversnes pisk. «De tvang israelittene til slavearbeid og gjorde livet bittert for dem. De påla dem hardt arbeid med leire og teglstein og all slags arbeid ute på marken. Alt dette slavearbeidet ble israelittene tvunget til å gjøre» (1,13–14).

Det er ikke tilfeldig at så mange opplever forfølgelse for sin tros skyld i dagens verden. Djevelen orker ikke tanken på at mennesker skal bli frelst. Derfor setter han inn alt han kan for å hindre dem i å nå Guds mål.

Og når forførelsen har fått makt langt inn i kirken hos oss i det gamle kristne Vesten, er det også et tegn på djevelens raseri. Han gjør hva han kan for å forblinde og føre på avveier alle dem som tror.

GUD FORBEREDER OSS PÅ OPPBRUDD

Heldigvis har djevelens strategi som nevnt ofte motsatt virkning. For de som ikke lar seg forføre eller skremme, forkynner den at denne verden ikke er et blivende sted, og kaller Guds folk til oppbrudd. Faraos var redd for at hebreerne skulle dra fra landet

(se 1,10). Hvem skulle da gjøre det slavearbeidet som var så viktig for hans byggeprosjekter? Gud tillater farao å plage den ætten han har utvalgt seg, for nettopp slavearbeidet forteller hebreerne: Her har dere ingen fremtid. Slik forbereder han dem på oppbrudd og utferd fra Egypt, og på hjemferd til landet han har lovet dem.

GUD KAN VENDE DET VONDE TIL NOE GODT

Gud er spesialist når det gjelder å snu til velsignelse det som ser håpløst ut. Jesus sa tydelig ifra til disiplene at veien i hans følge er en vei under korset (se Mark 8,34), men også at det er ved å miste livet du vinner det (se Mark 8,35). Dette livet og denne verden er ikke Guds endemål for noen av oss. Han vil ha oss hjem til det nye Jerusalem. Derfor tillater han at troens vandring blir full av kamp, og at motstanderen presser oss.

Se opp for trangen til å elske det nærværende så høyt at det tar håpet fra deg! For mange av oss er livet godt, og det er fristende å la det fylle så mye av sinnet at Jesus kommer på avstand. Men like viktig som det er å leve dette livet som gode forvaltere over Guds gode gaver, er det å minne seg selv på at dette tar slutt en dag. Når sykdom og tap møter oss, minner det oss om at vi lever under syndens og forgjengelighetens vilkår. Det er en påminnelse fra Gud om at vi må berede oss til oppbrudd. Han ønsker oss inn i sin evige herlighet for å dele den med oss.